

*Анатолій ДОВГЕРТ,
доктор юридичних наук, професор*

ВИЗНАЧНІ ВИКЛАДАЧІ КАФЕДРИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

З факультетом міжнародних відносин та міжнародного права (згодом Навчально-науковим інститутом міжнародних відносин) пов'язані мої студентські роки та подальше трудове і творче життя. На відділення міжнародного права я вступив 1972 року, через рік після відновлення факультету в структурі Київського державного університету імені Тараса Шевченка.

П'ять років навчання на факультеті посідають особливе місце в моєму житті. Незабутніми залишилися лекції викладачів, праця в бібліотеках і лінгафонних кабінетах, перші власні наукові дослідження, студентська дружба... У пам'яті в мультимедійному форматі закарбувалась енергійна постать декана відновленого факультету професора Гліба Цветкова. Саме він запровадив тут на довгі роки атмосферу пошуку, динамізму та надій.

Особливу ауру створювали викладачі. На відділенні міжнародного права незаперечний інтелектуальний авторитет мав завідувач кафедри міжнародного права й іноземного законодавства професор Ігор Лукашук. Традиційно перше заняття для правників-першокурсників розпочиналося його лекцією. Своєю витонченою інтелігентністю та глибокою ерудицією він раз і назавжди «примкнув» нас до пульсивного поля міжнародного права. Можливо, саме ця перша зустріч і лекція посприяли тому, що багато моїх однокурсників, зокрема Сергій Головатий, М. Дружков, Сергій Осика, Олександр Чалий, О. Шишко, стали науковцями, захистили дисертації. І. Лукашук завідував кафедрою понад 20 років, і під його керівництвом кафедра стала одним із провідних наукових центрів дослідження міжнародного права та підготовки юристів-міжнародників у Радянському Союзі. Вже під час студентських наукових пошуків я дізнався, що саме в той період (1970-ті рр.) Ігор Іванович створював теорію

міжнародно-правового регулювання, згідно з якою розглядав міжнародне право у процесі його функціонування, а також як підсистему міжнародної нормативної системи, що охоплює не тільки правові, а й політичні та моральні міжнародні норми.

За 30 років дослідницької праці я опублікував немало наукових розвідок, але завжди пам'ятатиму першу статтю — «Функції міжнародно-правового регулювання», написану на третьому курсі спільно з професором І. Лукашуком. Її навіть вмістили в університетський вісник.

У ті роки дисципліни міжнародного приватноправового спрямування викладали авторитетні педагоги, зокрема професори Галина Дмитрієва, Геннадій Матвеев, Юрій Матвеев.

Лекції Галини Кирилівни з міжнародного приватного права мали особливу популярність серед студентів. Секрет у тому, що вона професійно враховувала специфіку аудиторії, переважну більшість якої становили посланці країн Азії, Африки та Латинської Америки. Міжнародне приватне право справедливо вважають найскладнішою правовою наукою, «алгеброю юриспруденції». Тільки завдяки лекціям професорки Г. Дмитрієвої ми полюбили цю науку і ще студентами брали участь у дискусіях щодо предмета міжнародного приватного права.

На жаль, уже немає з нами визначних цивілістів — батька і сина Матвеевих.

Професор Ю. Матвеев зачаровував студентів новітніми підходами до подій, безпосередністю, відсутністю будь-яких номенклатурних нашарувань. Студенти одразу відчували «нову хвилю»: вони охоче відвідували лекції Ю. Матвеева і тягнулися до нього як до джерела сучасних ідей і поглядів. Я ж домігся, щоб Юрій Геннадійович став науковим керівником моєї дипломної праці, а потім і кандидатської дисертації.

Наукова праця була постійною діяльністю Ю. Матвеева, незалежно від посад, які він обіймав. А їх було чимало: Юрій Геннадійович працював державним арбітром у Київському обласному державному арбітражі, завідувачем кафедри цивільного права та деканом юридичного факультету КДУ ім. Тараса Шевченка, співробітником Секретаріату ЮНЕСКО, головним державним арбітром Української РСР та СРСР. Ба більше, він став яскравою постаттю перебудовних часів.

Передчасна смерть забрала цього благородного і талановитого вченого, який сприяв наближенню демократичних змін у нашому суспільстві, що нарешті відбулися на початку 1990-х років.

Не забути й лекцій професора Г. Матвеева, до яких він ставився вкрай відповідально. «У кожній лекції має бути родзинка», «На кожну лекцію слід іти, як на першу, відповідно готуючись до неї», — часто повторював він.

Геннадій Костянтинович був правознавцем, який цікавився різними напрямками цивілістичної думки в її якнайширшому розумінні. У своїх

працях він висвітлював найактуальніші проблеми цивільного, сімейного і міжнародного приватного права. Вчений усе своє наукове життя сповідував ідею, що справжній цивіліст мусить знати весь цикл приватноправових дисциплін.

Вдячно згадую години, проведені з Геннадієм Костянтиновичем у його знаменитому кабінеті, який був своєрідною Меккою для українських цивілістів. Господар умів бути дуже вимогливим і водночас доброзичливим. Він завжди знаходив слова, щоб підтримати та підбадьорити молодого викладача. Але коли йшлося про навчальний процес, вимогливість і професійний рівень, професор завжди був безкомпромісний.

Зусиллями Г. Матвеева було створено українську школу вчених із міжнародного приватного права. З 1960-х років під його керівництвом буквально одну за одною захищали кандидатські дисертації з цієї проблематики, що дало можливість 1985 року видати перший в Україні посібник із міжнародного приватного права. Логічним підсумком цієї праці стало заснування 1992 року в інституті унікальної кафедри міжнародного приватного права та відкриття спеціалізації з міжнародного приватного права для юристів-міжнародників.

Наші університетські Вчителі... Низький уклін Вам за те, що, попри всі негаразди сьогодення, ми маємо змогу й далі жити в тому полі високої духовності, яке Ви так дбайливо створили.

DISTINGUISHED LECTURERS OF THE DEPARTMENT OF INTERNATIONAL LAW

Abstract. In the article, the author recounts his life and professional path closely linked to the Institute of International Relations of Taras Shevchenko National University of Kyiv. He reminisces about five years of study, professors, and student years.

The scholar positively reflects on the international law professors who contributed significantly to this field's development. He highlights their teaching approaches, academic achievements, and impact on students.

The author shares memories of the personal qualities of Ihor Lukashuk, his teacher, academic supervisor, and professor, who, through his enthusiasm for international law, engaged students in this area of research. Furthermore, he recalls his first academic article, written with a professor in the third year, and published in the university bulletin.

He mentions Professor Yurii Matvieiev, who stood out for his innovative approaches to teaching his subject and the absence of any bureaucratic formalities.

Moreover, he illuminates Professor Hennadii Matvieiev's high teaching standards, responsible approach to preparing each lecture, and ability to engage students. The author gratefully recalls classes where the professor could be both demanding and friendly.

Finally, he expresses gratitude to his professors for their contribution to shaping high standards of education and scientific activity at the university.

Keywords: Faculty of International Relations and International Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv, professors, Ihor Lukashuk, theory of international legal regulation, Yurii Matvieiev and Hennadii Matvieiev, legal scholar, Ukrainian school of scholars in international private law.